

to appear	7	0.66%
to taste	4	0.37%
to grow	3	0.28%
to prove	2	0.19%
to smell	2	0.19%
to make	2	0.19%
to glow	1	0.09%
to hang	1	0.09%
to run	1	0.09%

Література

1. Бархударов Л.С., Штелинг Д.А. Грамматика английского языка. – М.: Изд-во литературы на иностранных языках, 1960.
2. Бистрова Л.В. Вивчення синтаксичних зв'язків слів за допомогою статистичних методів // Мовознавство. – 1978. – № 4.
3. Блох М.Я. Теоретическая грамматика английского языка. – М.: Высшая школа, 1983.
4. Богданова Л.А. структура и семантика глагольно-именных сочетаний типа to become a teacher, to grow old: Автореф. канд. дис. М., 1970.
5. Винокурова Л.П. Грамматика английского языка. – Л.: Наука, 1954.
6. Голик У.Р. Основні типи присудка та співвідношення між ними // Іноземна філологія. – 1975. – Вип. 38.
7. Гуляр Т.Б. Граматичний зміст дієслів-зв'язок// Іноземна філологія. – 1983. – Вип. 71.
8. Гурська А.І. Інваріантне значення дієслова і варіації смислу дієслівних сполучень // Іноземна філологія. – Вип. 29. – Вид-во Львів. ун-ту, 1972.
9. Дейчаківська О.В. Семантико-синтаксичні особливості дієслів-зв'язок англійської мови // Іноземна філологія. – 1999. – Вип. 111.
10. Завгороднев Ю.А., Дейчаківська О.В. Лексична сполучуваність дієслів у функції зв'язки в англійській мові // Іноземна філологія. – 2001. – Вип. 112.
11. Иванова И.П., Бурлакова В.В., Почепцов Г.Г. Теоретическая грамматика английского языка. – М.: Высш. шк., 1981.
12. Ильиш Б.А. Строй современного английского языка. – Л., 1971.
13. Иофик Л.Л. Структурный синтаксис английского языка. Изд-во Ленинградского ун-та, 1972.
14. Крылова И.Г., Крылова Е.В. Английская грамматика для всех. – М.: Высш. шк., 1989.
15. Смирницкий А.И. Синтаксис английского языка. – М.: Изд-во литературы на иностранных языках, 1958.
16. Чейф У. Значение и структура языка. – М.: Высш. шк., 1975.
17. Curme G.A Grammar of the English Language. Vol. II. – New York, 1935.
18. Greene G. the Quiet American. – Moscow: Foreign Language Publishing House, 1959.
19. Jespersen O.A. Modern English Grammar on Historical Principles. Syntax. Vol. II. – U., 1927.
20. Maugham S. Cakes and Ale: or The Skeleton in The Cupboard. – Moscow: Progress Publishers, 1980.
21. Meyer S. Twilight. – New York: Little Brown and Company, 2005.
22. Osborne J. Look Back in Anger: Moscow Progress Publishers, 1966

Родигіна В.Ю.

*Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Науковий керівник – д. філол. наук, проф. Галич О.А.*

Концепція образу матері як носія народної свідомості в мемуарних спогадах Докії Гуменної “Дар Евдотії”

Однією з найбільш суперечливих постатей української літератури ХХ століття була постать Докії Кузьмівни Гуменної. Її творчість викликала непересічні дискусії в колі радянських критиків та партійних керівників на початку ХХ століття. Перші збірки репортажів “Листи із степової України” та “Ех, Кубань, ти Кубань хлібородная” були піддані нищівній критиці та змусили письменницю опинитися на задвірках тогочасного літературного процесу. Але друк її оповідання в збірнику на честь 60-ліття Сталіна знову відкрили Докії Гуменній шлях в українську літературу, проте ненадовго.

Іронічна повість “Вірус” настільки реалістично викривала весь бюрократизм та лицемірство

тогочасного політичного режиму, що Ілля Стебун, керівник відділу української літератури в тодішній Спілці письменників, назавжди закрав письменниці двері до друкарень словами:

“Ми повинні чуйно тильнувати рішучу та негайну відсіч усяким вилазкам класового ворога, якими б невинними формами вони до нас не показувалися... Ми повинні оточити презирством і зневагою таких авторів, що не хочуть чи нездібні влитися в потужне русло радянської, справді партійної літератури...” [2, с. 477].

Про ці події письменниця напише пізніше у книзі свого життя – мемуарах “Дар Евдотеї”.

Отже, як бачимо з тодішніх історичних літературних подій, творчість Докії Гуменної вже тоді сприймалася критиками неоднозначно, а свій шлях до українського читача цікаві непересічні твори мали довгий та тернистий. Адже доживати своє важке життя письменниця мусила в еміграції, де й виходили друком її твори. У незалежній Україні вони ж лише починають з’являтися.

Цікаво та безпосередньо правдиво про події в житті письменниці можемо дізнатися з мемуарного роману “Дар Евдотеї”, який з’явився друком у 2004 році у видавництві “Дніпро”. Мемуаристика Докії Гуменної поки була поза увагою науковців та літературознавців, хоча цей пласт творчості авторки є безпосереднім джерелом інформації про витoki її таланту, задуми її творів та непростий період становлення радянської української літератури. Як стверджує професор Олександр Галич: *“Документальна проза допомагає нам глибше зрозуміти справи життя її героїв, наочніше відчутти їхню причетність до своєї доби”* [1, с. 5].

Проблема нашого дослідження полягає в осмисленні специфіки зображення образу матері в мемуарному романі “Дар Евдотеї”, встановленні значення народних традицій у формуванні уподобань Докії Гуменної.

Спогади містять у собі не тільки сумні та трагічні сторінки дорослого життя Докії Гуменної, а й світлі спомини про дитинство. Найтеплішими та найрізноманітнішими з них є спогади про матір – Дар’ю Кравченко (Гуменну).

Створений на сторінках мемуарів “Дар Евдотеї” образ матері свідчить про її велику любов до всього українського, справжнього, народного, всього того, що плекалось в піснях, звичаях, народній моралі протягом тисячоліть. Мати стала чи не єдиною справжньою подругою для Докії Гуменної. Порівнюючи матір із батьком Докія завжди підтримувала матір, навіть спосіб життя на хуторі матері їй подобався значно більше:

“Цей хутір, де виросла моя мама, був цілком відмінний від того, “за Троянами”. Хоч хата на цьому хуторі була велика, але якось не було де себе приткнути, тому я не любила тут і дня бути. Зате на хуторі у Кравченків було надзвичайно затишно і притулено. Тут не було розмов про багатство, хоч і тут також працювали з ранку до пізньої ночі” [2, с. 24-25].

Українські селяни ніколи не боялися важкої роботи то ж і Дар’я Гуменна, пам’ятаючи своє нелегке дитинство, й своїх дітей привчала до працелюбства та самопожертви: *“Оце в цім хуторі виросла моя мама, привезена із Ставищ у дитячих роках. Розповідала не раз, як то тяжко треба було робити. Ось жнива. Вдень жали, а вночі до місяця треба було крутити перевесла”* [2, с. 40].

Внутрішні монологи авторки свідчать про її багатий, але досить замкнений внутрішній духовний світ. Неохоча до багатьох знайомств, маленька Докія шукала друзів вдома. Саме мати стала тим об’єктом дружби та довіри, якому була абсолютно невласлива категорія зради:

“Якщо вже говорити про дружбу з кимось у ті роки, то найбільш дружила я з мамою. Моя дружба з мамою, поки я була менша, полягала в тому, що я ходила слідом за нею, і все про щось розпитувала... Зовсім непомітно й природно передавала мама народну мудрість і світосприймання, кодекс народної поведінки, але так, що викликало цікавість знати більше” [2, с. 63].

З раннього дитинства Докію Гуменну приваблювали нестандартні ігри, які, як вона сама зізнається, їй доводилось вигадувати самій. Однією з улюблених ігор була дитяча спроба уявити життя своїх предків, яких пісень вони співали, якою мовою говорили. Материн життєвий досвід, що увібрав в себе мудрість тисяч поколінь, цікавив Докію набагато більше, ніж сучасні їй діти та ігри: *“Вбереш навиворіт – невдача! Понеділок, взагалі, такий день, що краще не починати нічого. Не можна нігтів і вичесаного волосся викидати, а треба їх спалити. Як, вирушаючи з хати, щось забудеш – буде невдача... Не можна замітати хату тією метілкою, що нею замітається припик, бо й вона свята, ходить біля вогню...”*

Всі ці повір’я і прикмети точно визначали, яка має бути поведінка, вже змалку прищеплювалися неписані основи етики й моралі. Ну, і хіба не цікавий стає цей світ, коли говорити з мамою?” [2, с. 64].

Як людина щира та відкрита Докія Гуменна любила українське село з його неповторною природою, атмосферою щирих людських взаємин та радістю кожного прожитого дня. Батько ж напроти, заохочував сім’ю жити у місті, що дуже не подобалось Докії та її матері: *“Згодом я довідалася, що мама також не терпіла цього містечкового побуту, який запровадив тато. При кожній нагоді виривалася, як із клітки, хоч на город, до села...”* [2, с. 32].

Все своє життя Докія Гуменна шукала відповідь на запитання “Для чого я живу? Що маю зробити корисного для свого народу?” Самій їй своє покликання вбачалось у літературі, але в дитинстві все те було неясне і ставило маленьку Докію у глухий кут. Неодноразово їй здавалось, що її життя не є чимось оригінальним чи особливим, що якщо вона помре, то світ нічого не втратить. Розуміння своєї значущості прийде до неї пізніше. Але мати, як ніхто інший, відчуває свою дитину та її майбутнє. І коли в 4 роки Докія сильно захворіла і могла померти, сталося перше диво в її житті: *“Мама затримала мене при житті тим, що обмотувала в гарячі мокрі дмоткані рядна, а зверху вкривала це кожухом. Мама теж не знала, на яку долю і нащо мене рятує, то був її материнський інстинкт. А що таке дуже сталося би, якби я тоді вмерла? Нічого! Чи світ так дуже потребував мене, чи я його?”* [2, с. 36].

Все життя питання мови було чи не найголовнішим критерієм при виборі друзів та знайомих Докії Гуменної. Їй завжди було цікаво, як це український письменник міг говорити російською, а твори писати українською мовою. Така ситуація, на думку письменниці, була верхом нещирості. Любов до українського слова була визначальною рисою письменниці, її завжди цікавило походження слів, географічних назв, прізвищ. А красиву українську мову, як і мораль, вона успадкувала від матері. Батько письменниці – Кузьма Гуменний, – був людиною іншого складу, що не так подобалося Докії. Не можна сказати, щоб Докія не любила свого батька, але ставлення до нього було зовсім не таким як до матері:

“Так само, як не гармонізували два хутори, не гармонізували і вдачі мого батька та матері. З самого малку чула я, що батько витикав мамі її бідність. “Що ти мені принесла?” – була незмінна формула у його докорах. Мама була винна, що неписьменна, що не вміє збрехати, де треба, нехитра, недоскоцька, недопитацька, як от інші жінки. Невторопна на відповіді. Мама була “необтесана”, “не так махала рукою, коли йшла, якось по-мужицькому”. Бо ж батько “пнувся в пани” і заводив такі “панські” знайомства, як монополниця Олімпіада Платонівна, як писар... У хаті в “писара” говорилось “па-русскі”, а цього вже моя мама ніяк не вміла. Вона безкомпромісово трималась своєї чистої хутірсько-ставицанської мови, і язик її рішучо не повертався на калічення слів, аби було “по-панському”. Не було в ній жадної штучності та світської люб’язності, в простоті своїй доходила до зовнішньої суворості. Словом, не підходила до “світського” життя” [2, с. 57].

Як у людини творчої, у письменниці ніколи не було багато подружок. Як тільки у стосунках з кимсь з’являлась фальш, то неодмінно припиняла спілкування, завжди дивувалась, коли хтось вмів легко заводити знайомство. У цих та в багатьох інших своїх звичках Докія вгадувала матір: *“Не любила вона ні торгівлі, ні хатньої роботи, не мала й товаришок, щоб обговорити кого та попліткувати. Мовчазна була. Зате в городі поратися біля зела – то її свято”* [2, с. 58].

Одними з головних також були певні соціальні причини, що зумовлювали симпатію Докії до матері та непорозуміння з батьком. Корінь цього лежить в багатовіковому гнобленні бідних людей багатими. Спостерігаючи елементи такого гноблення у власній родині Докія вразливо заступалася за слабшого:

“Я, звичайно, була на маминому боці. Я також не любила всього гуменюківського, їх грубості, їх бездарності в улаштуванні свого побуту, знехтування естетикою, що її звідусюди приносила місцева природа...

Я була на маминому боці ще й тому, що вона була бідна, “нічого не принесла”, а тому зневажена в пихатому гуменюківському роді “багачів”, якого найближчим мені представником був мій батько. Як і мама, я всю вину клала на батька за те, що живемо у містечку, а не серед зелені хутора чи “на городі” [2, с. 58].

Лише один аспект в стосунках матері та дочки був дискусійним – це навчання. Матір Докії Гуменної сама була неписьменною, бо батьки не мали матеріальної можливості її вивчити: *“Пізніше мамі вже осточортіло моє читання. Вона просто ховала від мене книжки, а то казала, що попалить”* [2, с. 59]. У цьому питанні майбутню письменницю підтримував батько: *“Але в дійсності батько був мій союзник. Він краще розумів мене, ніж мама, і був ближчий в одному пункті... Отож, коли мама ганяла мене за читання, то батько – ніколи! Ще й виписав якийсь дитячий журнальчик”* [2, с. 59].

Цікавою видається позиція матері щодо майбутніх стосунків з вже дорослими дітьми. Старша сестра Докії – Ганя, вийшла заміж за невихованого, хвалькуватого Дмитра. Мати вмовляла Ганю схаменутися, мати, як мудра жінка знає, скільки нещастя доведеться стерпіти дочці. Докія Гуменна так про це згадує: *“Мама плакала й цілими днями просила та умовляла Ганю не робити цього. Не рівня він тобі! Будеш усе життя жалувати! Паруйся кінь з конем, а віл з волон!”* [2, с. 115].

Не спокійним було серце матері і за саму Докію: *“Мамі дуже не подобалось, що я “пізно по ночах ходжу”, а це було просто просиджування на якому-небудь танку гуртом під місячним сріблестим сяйвом”* [2, с. 117].

І хоча так багато сил було витрачено на сестер Гуменних, стільки душевного тепла вкладено

саме в дівчат, а найближчим до матері виявився єдиний син: *“І так усі мамині дівчата. Нема помочі. Одна в книжку вишинулася, друга – ні за холодну воду, бо все в неї спрямоване на баришештво. Один тільки Коля. Він уже підріс і допомагав мамі, як дівчина, добра дитина”* [2, с. 136]. Втім, і на Колю чекала страшна участь – він був задушений при виконанні суспільних доручень. Батьки залишилися самі.

Коли вже студенткою Інституту народної освіти приїздила Докія до них, то все одно спілкувалась найбільше з матір'ю. І хоча новий політичний курс країни мав полегшити життя трудівників, на ділі виходило зовсім не так. Докія на навчання слухала одне, а вдома бачила зовсім інше:

“Як і колись, розмови я могла провадити тільки з мамою. Мама питала: “Як це так? Працювали все життя, старалися дітей до пуття довести, з боргів не вилазили, а тепер – усе не твоє?” Мала вона на думці не тільки наші відібрані хати, а й те, що діялось навколо. Вістки приходили звідусюди, що нові “хазяї села”, комнезами, тиснули хуторян і не хуторян.

Я намагалася щось пояснити, мовляв, – нові часи, те, що на їх думку було добре, тепер виявилось недобре. “Нащо були батькові ці хати? Світ перебудується, і якщо в нас забрано власність, то так і треба”. – “Дурна твоя балачка!” – на це мені мама. Замість облегишити, затаврувати заподіяну несправедливість, я тільки гнівила.” [2, с. 169].

Спорідненою рисою Докії та її матері був сум за чимось вже давно минувшим, тим, що не повернеться ніколи. Ця печаль завжди залишатиметься нерозривним міцним зв'язком між матір'ю та донькою на сторінках мемуарних спогадів. Докія Гуменна відобразила цей вічний сум у своїх творах, материні почуття виказували очі: *“В очах мами, скільки я пам'ятаю, стояв великий сум. Можна було думати, що вона зовсім не була жінкою поміж 30 і 35 роками, що народила шестеро дітей, – а дівчиною, яка сумує за великим коханням чи мріє про якусь нетутешню долю”* [2, с. 65].

Творчість письменниці ще й досі не опублікована у повному обсязі і український читач лише починає своє знайомство з нею. Так само і літературознавці ще тільки починають розглядати твори письменниці.

У результаті нашої літературно-наукової розвідки ми можемо зробити висновки про великий вплив матері на формування естетичних, моральних, духовних смаків письменниці Докії Гуменної, про що свідчать мемуарні спогади “Дар Евдотії”. Дане питання є перспективним для подальшого детального вивчення з огляду на недостатню його розробленість в сучасному літературознавстві.

Література

1. Галич О. Українська документалістика на зламі тисячоліть: специфіка, генеза, перспективи. – Луганськ: Знання. – 2001. – 244 с.;
2. Гуменна Д. Дар Евдотії. Іспит пам'яті. Кн. 1. Київські кручі; Кн. 2. Жар і крига. – К.: Дніпро, 2004. – 520с.;
3. Сорока П. Світлий дар Євдотії: до 100-літнього ювілею Докії Гуменної // Дзвін. – 2004. – № 10. – С. 134 – 139.

Романів Н. П.

*Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут
Науковий керівник – к. філол. н, доц. Пасічник О. В.*

Гоголь і українська література

Постановка проблеми. Життєпис і творчість видатного письменника Миколи Васильовича Гоголя вивчається на уроках зарубіжної літератури в 5, 7 і 9 класах, зокрема повісті “Шинель” і “Тарас Бульба”, поема “Мертві душі”.

Нині в Україні 2009 рік оголошено роком Гоголя, адже Миколі Васильовичу виповнюється 200 років від дня народження. За 16 років нашої незалежності патріотично налаштовані українці прагнули і прагнуть повернути до національної культури імена своїх великих співвітчизників. Беззаперечно, що Микола Васильович Гоголь – це письменник світового масштабу. Так, академік Михайло Грушевський характеризував Гоголя як одного з найславніших синів і геніальних людей, яких дала світові Україна. Багато українських письменників вчилися у Миколи Васильовича як у неперевершеного майстра слова. Сам Тарас Григорович Шевченко вважав його своїм духовним учителем. Нам відомо, що Максим Рильський назвав Гоголя “золотим містком” між духовними цінностями, створеними літературами. А Олесь Гончар, виступаючи на міжнародному симпозиумі у Венеції “Тоголь і європейська культура” (1976 р.), розвинув думку про золотий міст творчості Миколи Васильовича між всією культурою людства. Проте Іван Франко у своїх літературно-